

RAQAMLASHTIRISHNING O‘ZBEKISTONDA TA’LIM SOHASIDAGI ROLI

Rahmatova Marhabo Ravshanjon qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti

Ingliz tili fakulteti 3-kurs talabasi

marhaborahmatova@icloud.com

+998 94 393 23 20.

Scientific supervisor: Z. Z. Solieva

Annotatsiya: Ushbu maqolada muallif raqamlashtirish bizning ta'lim tizimimizga olib kirgan yangiliklar va o'zgarishlar shu bilan bir qatorda, axborotlarni modernizatsiya qilish, virtual o'quv majmualarini yaratish, virtual ma'lumot almashishi hamda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati va ulardan samarali foydalanish haqida yoritib beradi.

Kalit so'zlar: Raqamlashtirish konsepsiyasi, ta'limni raqamlashtirish, "Elektron kundalik", raqamli inqilob.

Kirish

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global dunyoda texnologiyalarning raqamlashtirilishi nafaqat ta'lim sohasi, balki boshqa sohalarga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Texnologiyalarning raqamlashtirilishi ta'lim tizimiga bir nechta erkinliklar va yangiliklarni olib kirmoqda. Umumiy O'rta Ta'lim maktab o'quvchilari uchun yaratilgan Kundalik.com platformasi hamda Oliy Ta'lim muassasalari talabalari uchun yaratilgan HEMIS va Moodle platformalari o'quvchi-yoshlarning texnologik savodxonligini oshirish hamda ta'lim olishlarida texnologik mahorat qanchalik muhimligini ko'rsatish uchun xizmat qilmoqda. Ayni damda raqamlashtirish har bir sohada katta ehtiyoj, kechiktirib bo'lmaydigan muhim masalalardan biriga aylanmoqda. Bir so'z bilan aytganda, raqamlashtirish jarayoni faoliyatimiz samaradorligini, ta'lim sifati shaffoflik va o'qituvchi-talabalarga qulaylik yaratish imkonini bermoqda.

Ta'limni raqamlashtirish konsepsiyasi ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va raqamli vositalardan foydalanishga strategik yondashuv hisoblanadi. U ta'limning qulayligi, sifati va samaradorligini oshirish, shuningdek, talabalar o'rtasida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Ta'limni raqamlashtirish o'quv jarayoniga texnologiyalarni integratsiyalash, raqamli ta'lim resurslarini yaratish va ulardan foydalanish, o'qitish va baholashning yangi modellarini ishlab chiqish, o'qituvchilarni raqamli texnologiyalar foydalanishga tayyorlash kabi turli jihatlarni o'z ichiga oladi. Ta'limni raqamlashtirish konsepsiyasining asosiy maqsadlari qatoriga ta'limning barcha uchun ochiqligini oshirish, ta'limni individuallashtirish, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, ijodiy fikrlash va talabalar hamkorligini rag'batlantirish, ta'lim sifati va ta'lim jarayoni samaradorligini oshirish kiradi. Ta'limni raqamlashtirish konsepsiyasini joriy etish ta'lim muassasalari, o'qituvchilar, o'quvchilar, ota-onalar,

tashkilotlar va davlat muassasalarining birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Shuningdek, u strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish, pedagog kadrlarni tayyorlash, sifatli raqamli resurslarni ishlab chiqish va joriy qilingan innovatsiyalar samaradorligini baholashni talab qiladi. Ta'limni raqamlashtirish - bu ta'lim landshaftini o'zgartirishda davom etuvchi va raqamli asrda talabalarni o'rganish, o'rganish va rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadigan dinamik va doimiy rivojlanayotgan jarayon. Ta'limni raqamlashtirish barcha talabalar uchun texnologiya va ta'limdan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, raqamli ta'lim resurslari sifatini ta'minlash, ma'lumotlar himoyasi va maxfiyligini ta'minlash, o'qituvchilarni texnologiyalardan foydalanishga o'rgatish zarurati kabi muammolarga duch kelmoqda..

Qayd etilishicha so'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli texnologiyalar sohasini rivojlantirish borasida ko'zga ko'rinarli ishlar qilindi. Bularning natijasida davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari oshmoqda. Mazkur natijalarga erishishda qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar va sohaga yo'naltirilgan turli xil dasturlar ijrosini ta'minlash muhim rol o'ynaydi. 2020 yil 5 oktyabr kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6097-sonli Farmonida turli sohalar bilan bir qatorda, ta'lim yo'nalishini raqamlashtirishga oid qator vazifalar belgilangan edi. Ushbu hujjat bilan ta'lim dargohlarini yuqori tezlikdagi Internet bilan ta'minlash, o'quvchilarning baholarini shaffof tarzda qayd etib borish maqsadida elektron kundalik tizimini joriy etish va boshqalar shular jumlasidan. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2020 yil 5 oktyabr kuni imzolangan "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmonining ta'lim sohasini raqamlashtirishga oid bandlari ijrosini ta'minlash borasida O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining amalga oshirayotgan ishlari holati o'rganilganda quyidagilar aniqlandi. 2022-2023 o'quv yilida 4 724 ta kompyuter sinf xonalari (qariyb 76 ming dona kompyuter), 800 ta interaktiv doska va 442 ta komplekt robototexnika jihozlari maktablarga yetkazib berilgan. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalari vazirligi ko'magida 10 100 ta (99,9%) umumta'lim maktabiga Internet tarmog'i infratuzilmasi olib kelingan va "Education" tarif rejasidagi internetdan foydalanish yo'lga qo'yilgan. Shu bilan birga, 10 185 ta umumta'lim maktabi va "Barkamol avlod" bollar maktabining 12 mingdan ortiq kompyuter sinf xonalari va 10 mingdan ortiq o'quv ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari xonasi ichki lokal tarmoq hamda o'qituvchilar xonasi "Wi-Fi" qurilmalari bilan ta'minlangan. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tizimida 20 dan ortiq axborot tizimlari ishlab chiqilib, tizimga joriy etilmoqda. Jumladan: - "Maktab ta'lim jarayonini Yagona elektron tizimi — "erp.maktab.uz" dasturiy majmuasi ishlab chiqilib 14 ta manfaatdor vazirlik va idoralarning ma'lumotlar bazalariga integratsiya qilingan hamda ma'lumotlar ombori yaratilgan. Shuningdek, sinf parametrlari asosida shakllantirilgan sinf jamlanmasi moliyalashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining UzAsbo dasturiy majmuasi bilan integratsiya amalga oshirilgan.

O'quvchilarning o'zlashtirishini baholash va monitoring olib borish hamda o'qituvchilar faoliyatiga oid statistika va hisobotlarni yuritish maqsadida "Elektron kundalik" avtomatlashtirilgan axborot tizimini respublika bo'yicha 10 104 ta umumiy o'rta ta'lim muassasalarida joriy etilgan.

Raqamli inqilobni "qo'llab-quvvatlovchi" argumentlar orasida biz mehnat bozoridagi tub o'zgarishlarni, yangi vakolatlarning paydo bo'lishini, hamkorlikni yaxshilashni, fuqarolarning mas'uliyatini oshirishni, ularning mustaqil qarorlar qabul qilish qobiliyatini ta'kidlaymiz; ta'lim jarayonlarini o'zgartirish, axborotni topish va muammolarni hal qilishda talabaning rolini oshirish, muloqot qobiliyatlari va ijodkorlikni rivojlantirish; iqtisodiy samaradorlik, vaqt va geografik chegaralarning yo'qligi, o'qituvchi ishini individuallashtirish, optimallashtirish imkoniyati [2].

Biroq, chuqurroq o'rganib chiqqach, bu dalillarni unchalik aniq talqin qilish mumkin emas. Jamiyat uchun raqamlashtirishning xavf-xatarlari ta'lim, keyin esa boshqa barcha ijtimoiy munosabatlarning insoniylashuvi, odamlarning intellektual madaniyati inqirozining mumkin bo'lgan chuqurlashishi, ularning ijodiy bo'lish qobiliyati, qadriyatlarga asoslangan pragmatizm va individualizmning kuchayishi bilan bog'liq [4].

Mahalliy ta'lim tizimida raqamlashtirishni rivojlantirishning yaqin istiqbollari uchta belgilovchi yo'nalishni o'z ichiga oladi:

- birinchidan, ta'lim muassasalarini yuqori sifatli dasturiy ta'minot, ta'lim resurslaridan foydalanish imkonini beruvchi axborot tizimlari bilan jihozlash;
- ikkinchidan, bu talaba va o'qituvchining bilvosita o'zaro hamkorligini nazarda tutuvchi axborot (masofaviy) texnologiyalarni joriy etish;
- uchinchidan, ta'lim faoliyatini tashkil etish va o'quvchilar va o'qituvchi o'rtasidagi onlayn muloqotni tashkil etish imkonini beruvchi onlayn ta'lim (e-learning). Albatta, raqamlashtirishning rivojlanishi o'qituvchi va talabalarga qo'yiladigan talablarni o'zgartiradi, yangi tashkiliy ta'lim tuzilmalarini shakllantirishni rag'batlantiradi. Raqamli ta'lim formatlarini joriy etish, shuningdek, ta'lim arxitekturasida murakkab o'zgarishlarni, o'qitishning odatiy shakllari va usullarida muqarrar o'zgarishlarni nazarda tutadi.

Yuqorida aytilganlarning barchasidan xulosa qilishimiz mumkinki, mahalliy oliy ta'limni modernizatsiya qilish muqarrar, u zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak, ammo innovatsiyalar xavfini hisobga olish va o'z samaradorligini isbotlagan an'anaviy ta'lim texnologiyalaridan voz kechmaslik kerak. O'zbekistonda samarali ta'lim muhitini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarning muhim roli aniq, chunki ulardan foydalanish bilimlarni o'zlashtirish darajasini oshirishga, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga, bilimlarni qo'llashga tayyorlikni shakllantirishga yordam beradi, amaliyotda nazariy bilim va mustaqil fikrlash asosida. Bundan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, ta'lim faoliyatida innovatsion texnologiyalardan foydalanish yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashning zaruriy shartidir. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalardan foydalanish jarayonida jamiyat uchun yangi xavf-xatarlar paydo bo'lishini unutmaslik kerak. Albatta, ilmiy tahlil va zamonaviy ta'lim muhitini amaliy o'zgartirish tajribasi bilan taqdim etilgan ularning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish kerak.

Ta'lim muassasalarining yana bir muhim guruhi mintaqalarda intellektual markazlashtirish markazlari vazifasini bajarishi kerak bo'lgan universitetlar bo'ladi. Universitetlarga onlayn ta'lim jarayonlarini qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratishlari uchun takomillashtirilgan universitet funktsiyalari bilan ta'minlash muhimdir. Bu ta'lim muassasalarining vazifasi oliy ta'limni maksimal qamrab olishni ta'minlashdan iborat bo'lib, bu hozirgi vaqtda har qanday rivojlangan davlat aholisi uchun ijtimoiy majburiyat hisoblanadi.

2022-yil yakunida "O'zbekistonda zamonaviy raqamli muhit" loyihasi tadqiqotchilari ish beruvchilar, oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalari o'qituvchilari va talabalari o'rtasida o'tkazilgan sotsiologik so'rov natijalarini taqdim etdi. So'rovda qatnashgan o'qituvchilarning yarmidan ko'pi va talabalarning deyarli 90 foizi onlayn ta'lim platformalari taqdim etayotgan imkoniyatlarni yuqori baholaydilar, ammo an'anaviy oliy ta'lim talabalar uchun ustuvor masala bo'lib qolmoqda [3].

Albatta, raqamli texnologiyalar ta'lim muassasasini katta darajada o'zgartirdi va ta'lim sohasida ijtimoiylashuvning yangi shakllarini talab qiladi [4]. Ular ta'lim olish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, shu bilan birga jamiyat oldiga yangi vazifalarni qo'yadi, ularni qabul qilmasdan turib, O'zbekiston jahon miqyosida raqobatbardosh bo'lib qola olmaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamlashtirish orqali yoshlar mustaqil ravishda o'qish va o'z bilimlarini kengaytirish imkoniyatlariga ega bo'ldilar. Onlayn platformalar orqali psixologik yordam va maslahatlar olish, o'z muammolarini boshqalar bilan muhokama qilish imkoniyatlariga ega bo'ldi. Virtual muhitda boshqa o'quvchilar va o'qituvchilar bilan fikr almashish va tajriba o'rganish eshiklarini ochildi. Bir so'z bilan aytganda, raqamli texnologiyalar insoniyat hayotining bir qismiga aylandi va 21-asr texnologiyalar davrining muhim kashfiyoti bo'ldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/ta-limni-raqamlashtirish-kontsepsiyalari-mazmun-va-mohiyati/pdf>
2. https://parl.uz/articles/society/ta_limda_raqamlashtirish/
3. TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISH KONTSEPSIYALARI MAZMUN VA MOHIYATI

Abdullaev Baxtiyor Panji o'g'li

Termiz Davlat Universiteti "Amaliy matematika va informatika" kafedrası o'qituvchisi maqolasidan.

